

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีส่วนสำคัญกับสังคมไทยมาโดยตลอด โดยจัดเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่ง และได้ทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้พระสงฆ์มิได้ทำเฉพาะหน้าที่ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมในด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๓๕ ได้ระบุถึงบทบาทของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบันไว้ ๖ ภารกิจคือ งานปกครองคณะสงฆ์ งานศาสนศึกษา งานศึกษาสงเคราะห์ งานเผยแผ่ศาสนาธรรม งานสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ ทั้งเป็นบทบาทหลักที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้เป็นแนวทางแก่พระสงฆ์ได้นำไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา^๑ เป็นบทบาทหลักดั้งเดิมแต่พุทธกาลที่พระองค์ทรงตรัสรู้เริ่มเผยแผ่พระธรรม ได้มอบหมายภารกิจแก่พระสงฆ์สาวกให้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^๒ พระดำรัสดังกล่าวพระองค์ทรงตรัสไว้เป็นหลักให้แก่พระสงฆ์ได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวในการแสดงหน้าที่และบทบาทมิให้คลาดเคลื่อน พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังคงทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาทั้งในการศึกษาธรรมและนำธรรมที่ตนได้ศึกษาแล้วไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้รู้ตามและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ นั้นเป็นลักษณะบทบาทที่พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านด้วยธรรมะ และชาวบ้านก็ให้การอุปถัมภ์ค้ำชูพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ เช่นกัน จึงทำให้วิถีชีวิตจิตใจของคนในสมัยก่อนนั้นมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น^๓

ในปัจจุบันปรากฏว่า สภาพสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นเรื่องวัตถุ และส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประสบความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้นได้

^๑สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ – ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์), ๒๕๓๕.

^๒วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๓คุณ โทจันทร์, ร.ศ., พระพุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้ง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

ประชาชนเป็นหนี้เป็นสินต้องพบกับความยากจน ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่เคยอยู่อย่างสงบสุขในอดีตนั้น ปัจจุบันต้องดิ้นรนแสวงหาทรัพย์สินเงินทองมาเลี้ยงชีวิตและครอบครัวอย่างยากลำบาก พึ่งตนเองไม่ได้ ครอบครัวแตกแยก ทำให้วิถีชีวิตของคนเริ่มเหินห่างจากศาสนามากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาด้านศีลธรรม ปัญหาสังคมและปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น อันเป็นผลมาจากการขาดการพัฒนาทางด้านศีลธรรมจรรยาอันดีงามทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจให้ควบคู่กันไปกับความเจริญทางวัตถุ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะเป็นบุคลากรในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต และผลการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมและการปลูกฝังคุณภาพจริยธรรมของประชาชน^๕ เด็กวัยที่อ่อนเยาว์แต่กลับเรียนรู้ทางเพศเร็วกว่าวัยที่ควรจะเป็น เกิดการให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าส่วนรวมหรือที่เรียกว่า ความเห็นแก่ตัว เด็กจำนวนไม่น้อยขาดรากเหง้าทางศาสนา ศีลธรรม วัฒนธรรม สูญสิ้นความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และการปฏิเสธรีถีธรรม ปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้กำลังรุมเร้าเด็กเยาวชน

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์จะต้องปรับและเพิ่มบทบาทจากอดีตที่ทำงานในเชิงรับ เปลี่ยนเป็นเชิงรุกให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมการเมือง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาวะสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่พระสงฆ์จะต้องหันมาเน้นบทบาทในด้านนี้ และให้ความสำคัญมากขึ้นด้วยการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาคุณภาพทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำต้องได้รับการเน้นหนักเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนดังกล่าวซึ่งเข้ากับสภาวะจิตโบราณที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก”^๕ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังสามารถที่จะอบรมแนะนำพร่ำสอนได้เพราะจิตใจยังน้อยอยู่ และถ้าได้มีการขัดเกลาขึ้นก่อนจะสมองจนเกิดการเรียนรู้ซึมซาบเข้าสู่จิตใจรู้ว่าสิ่งใดเป็นคุณและโทษได้แล้ว ย่อมนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรมที่ดีในอนาคตได้ เพราะเด็กในวันนี้คืออนาคตของชาติในวันข้างหน้า เป็นทรัพยากรของชาติที่บริสุทธิ์ดุจเพชรที่มีค่าแต่ขาดการเจียรไน อยู่ที่ว่า จะตกแต่งให้เป็นแบบไหน เหลี่ยมไหน รูปร่างอย่างไร ทั้งนี้ก็เพื่อให้เพชรนั้นได้มีประกายความงามที่มีค่าควรแก่การประดับ ประดับเดียวกับเยาวชนซึ่งจะต้องปั้นตบแต่งให้เขาเหล่านั้นได้เป็นเยาวชนที่ดีมีคุณภาพ มีจิตใจที่งดงามโดยใช้คุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการตบแต่งและพัฒนานั่นเอง

^๕กรมวิชาการ, คู่มือการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๗-๘.

^๕มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๐.

ดังนั้นพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีความเข้าใจถึงบทบาทของตนเอง ในการทำหน้าที่เป็นเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน เมื่อพระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของตนเองก็จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอวังน้อยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประชาชนอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น และมีวัดเป็นศูนย์กลางการดำรงชีวิต และชาวบ้านยังคงได้รับการส่งเสริมทางด้านคุณธรรม จริยธรรมในการพัฒนาจริยธรรมโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องแห่งปัจจุบันสมัยที่ทุกคนควรเข้าไปเกี่ยวข้อง บางคนที่มีความคิดล้าหลังมองว่า พระสงฆ์ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการเรียกร้องสิทธิของคณะบุคคลเท่าที่ควรจะเป็น โดยเหตุอันเนื่องมาสังคมปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จึงทำให้บทบาทพระสงฆ์เหลือเพียง ๒ พระสงฆ์จึงคงเหลือบทบาทหรือพันธกิจอยู่เพียง ๒ บ และ ๒ ส คือ บ = บิณฑบาต บ = บังสุกุล และ ส = สังฆทาน และ ส = สวดมนต์ ซึ่งเป็นเรื่องกิจวัตรและกิจกรรมทางพิธีกรรม โดยไม่ได้ใส่ใจต่อทุกขสัจของสังคัมรอบด้าน แล้วการให้ประชาชน หันมาโดยอาศัยบทบาทของพระสงฆ์ทุกระดับที่ประจำอยู่ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของประชาชน

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยนี้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกเป็น ๒ ด้าน คือ (๑) ด้านการส่งเสริมคุณธรรม (๒) ด้านการส่งเสริมจริยธรรม

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

- ๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้
- ๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒ ด้าน คือ
- ๑) ด้านการส่งเสริมคุณธรรม
- ๒) ด้านการส่งเสริมจริยธรรม

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๖๘,๘๓๒ คน^๖

ตำบล	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลลำตาเสา	๑๙,๓๐๖	๖๕
ตำบลบ่อตาโล่	๕,๗๒๔	๓๙
ตำบลวังน้อย	๖,๖๗๒	๔๓
ตำบลลำไทร	๗,๑๕๖	๔๘
ตำบลสนับทึบ	๔,๔๒๗	๓๖
ตำบลพยอม	๑๒,๔๑๔	๖๒
ตำบลหันตะเภา	๓,๑๑๗	๒๔
ตำบลวังจุฬา	๓,๓๕๗	๒๕
ตำบลข้าวงาม	๒,๓๒๗	๒๒
ตำบลชะแมบ	๔,๓๓๒	๓๓
รวม	๖๘,๘๓๒	๓๙๗

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการทำวิจัยคือ ตำบลในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๑๐ ตำบล ได้แก่

๑) ตำบลลำตาเสา	๒) ตำบลบ่อตาโล่	๓) ตำบลวังน้อย
๔) ตำบลลำไทร	๕) ตำบลสนับทึบ	๖) ตำบลพยอม
๗) ตำบลหันตะเภา	๘) ตำบลวังจุฬา	๙) ตำบลข้าวงาม
๑๐) ตำบลชะแมบ		

^๖ องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย พ.ศ. ๑๕๕๕ – ๒๕๕๗, (เอกสารอัดสำเนา)

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของประชาชน

๑.๔.๒ ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มี การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มี รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การประพฤติและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่แสดงออกมาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

พระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การส่งเสริม หมายถึง การเทศน์, การสอน, การอบรม ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ที่พระสงฆ์เข้าร่วมอบรมสั่งสอนคุณธรรมให้กับประชาชน

การส่งเสริมคุณธรรม หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพงดงามน่าเลื่อมใสศรัทธา มีความเพียรพยายาม ใฝ่เรียนรู้ ขยันอดทนเสียสละ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความยุติธรรม จัดให้มีการฝึกอบรมพระวิทยากรเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความสามารถในการนำความรู้ใน

สาขาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการสื่อธรรมะ บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ภายในวัด ชุมชน แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป มั่นคงในการสร้างคุณงามความดีแก่สาธุชน

การส่งเสริมจริยธรรม หมายถึง การส่งเสริมให้นำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ในการ แก้ปัญหา การร่วมมือกับทางชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อธรรมะในระหว่างการสอนธรรม ให้คำปรึกษากับทุกคนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ประชากร หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของประชาชน

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา